

Date: 29th June-2025

**TARIX DARSLARIDA O'QUVCHILARDA TARIXGA SAYOHAT TASHKIL
ETISH**

Ruziyeva Shaxnozaxon Ulugbekovna

Andishon viloyati Shahrixon tuman 1-son Politexnikumi

Tarix fani o'qituvchisi

Annotatsiya: ushbu maqolada tarix darslarida tarixga sayohat, o'quvchilarga tarixiy shaxslar haqida ma'lumotlar berish haqida yoritilgan.

Kalit so'zlar: sohibqiron, tarix, tarixga sayohat, milliy qadriyat.

O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligini qo'lga kiritgach, vatanimiz tarixini yana ham chuqurroq o'rganish imkoniyati vujudga keldi. Sal kam bir yarim asr davom etgan, dastlab rus podshosi, so'ngra bol'sheviklar o'rnatgan sho'ro saltanatining mustamlakachiligidan ozod bo'lish katta tarixiy voqea bo'ldi. Uning aks sadosi mamlakatning siyosiy, iqtisodiy va milliy qadriyatlarni, o'zlikni anglash, ayniqsa, tariximizga bo'lgan munosabatda ham yaqqol ko'rinib turibdi. O'zligini anglashga bel bog'lagan har bir xalq va millat avvalo buyuk ajdodlari, siyosiy, harbiy arboblari va ulug' allomalarining mamlakat qolaversa jahon tarixida tutgan o'rni, xizmatlarini e'zozlashni o'rniga qo'yadi, boshqalarga ham uni e'tirof ettiradi. Biz tutgan bu yo'l buyuk sohibqiron Amir Temur, Ahmad Yassaviy, Iso at-Termiziy, Imom al-Buxoriy, Najmiddin Qubro, Ahmad Farg'oniy, Mirzo Ulug'bek, Bobur va boshqa allomalarimizning tavallud topgan sanalarini nishonlashda o'z isbotini topdi.

O'zbekiston Respublikasini XXI asrda jahonning ilg'or va etakchi davlatlari qatorida bo'lishini ta'minlashga qodir va qobil izdoshlarga ehtiyoji kun sayin ortib bormoqda. Ular ona Vatan-O'zbekiston manfaatlarini har jihatdan, chunonchi siyosiy, iqtisodiy, harbiy, ma'naviy-ruhiy himoya qila oladigan salohiyatga ega bo'lishlari lozim. Buning uchun nafaqat hozirgi zamon dunyoviy ilmlarini, balki o'tmishda o'tgan buyuk bobolarning hayoti va faoliyatini mukammal bilishlari shu kunning asosiy talabi hisoblanadi. Bularni egallamay turib biror bir shaxs komillik darajasiga erisha olmaydi.

Tarixda o'tgan buyuk shaxslarimiz, ayniqsa. Amir Temurning hayoti va faoliyati bunda asosiy mezon bo'la oladi. Uning har qanday mushkul siyosiy, harbiy, diplomatik vaziyatlardan chiqib keta olish zakovati, mardligi, jasorati, vatanparvarligi, topqirligi, temir irodaviy xususiyatlari avlodlar uchun ibrat, hayot maktabi, vatanga xizmat qilish namunasi bo'lib qolishi lozim.

Endigi gap ana shunday bemisl va betakror, butun jahon e'tirofiga sazovor bo'lgan buyuk siyosiy va harbiy arbob, fan vak madaniyat homiysi sohibqiron Amir Temurning hayotini chuqur va zehn bilan o'rganishda qolgan. Yoshlarimiz uni qanchalik mukammal o'rgansalar, undan shunchalik saboq oladilar. O'zbekistonning sobitqadam, jasur, aql-idrokli ona vatan qudratini jahonga ko'z-ko'z qilishga qodir va xos fidoiy farzandlari bo'lib etishadilar.

Date: 29th June-2025

Vatanimiz va davlatchiligimiz tarixida buyuk sohibqiron Amir Temur alohida o'rinda turadi. Ulug' bobomiz shaxsining murakkabligi munozarali muammo emas. Shu boisdan ham Amir Temurga baho berganda uni bir xil andoza va o'lchov bilan baholab bo'lmaydi. Uning to'g'risida keragidan ortiqcha ko'p kitoblar, maqolalar, esdaliklar, sahna asarlari yaratilgan. Ammo ular bir-biriga o'xshamaydi, bir-birini inkor etadi. B uyoqma manbalarning ba'zilarida Temurning ijtimoiy-siyosiy va davlat faoliyati xolisona va ilmiy nuqtai nazardan yoritilgan bo'lsa, boshqa birovlarida g'arazlik, ochiqdan-ochiq dushmanlik, ko'rolmaslik jarayonida turib, sub'ektiv fikr va xulosalar ilgari surilgan. Bunday manba asarlarining mualliflari ulug' bobolarimiz Amir Temurni «qonxo'r», «bosqinchi», «kallakesar», «o'g'ri» va hakoza deb tuhmat qiladilar. Masalaning eng ayanchli va mudhish tomoni shundaki, G'arbiy Evropaning ilg'or mamlakatlari Angliya, Frantsiya, Germaniya va boshqalarda ilm-fan va davlat arboblari Temurga ijobiy baho berib, ilmiy, badiiy va sahna asarlari yozganlar, uni e'zozlab o'quv yurtlari dasturlariga kiritganlar va muzeylar tashkil etganlar. Masalan, nemis olimi Dagenxard 1913 yildayoq Ovrupa sharqshunoslarining Amir Temur va temuriylar davriga bag'ishlangan asarlar ro'yxati bibliografiyasini chop etgan edi.

Taniqli frantsuz olimlari L. Keren «Temerlan yoxud sohibqiron salatanati» va J. Ru «Temerlan» nomli kitoblarida har biri amir Temur haqidagi 100 dan ortiq asar ro'yxatini keltirgan bo'lsalar, «Ulug'bek astranomiya sultoni» (Parij-1994) nomli to'plamda 40 asr, «Samarqand 1400-1500: Temerlan poytaxti: saltanat va uyg'onish yuragi» (Parij-1995) nomli asarda 27 kitob haqida ma'lumot berilgan.

Abdulhay Habibiyning 1974 yili Tehronda nashr etilgan 1018 sahifadan iborat «Temur davri san'atlari» nomli asari Amir Temur va temuriylar sulolasi tarixi, majaniyati va san'atiga oid kitob va risolalar ro'yxati hamda dunyoning qaysi kutubxonalarida saqlanayotganligi bilan tanishtirishga bag'ishlangan.

«Ahmad Zakiy Validiy asarlarining tartibi» kitobida 23 asar va kitob ko'rsatilgan (Yosh Leninchi gazetasi 1991 yil 1 iyun) yoki N. Muhiddinovning «Temuriylar tarixi-xalqimiz tarixi» maqolasida temuriylar sulolasi to'g'risidagi 44 dan ortiq manba, asarlar ro'yxati berilgan (Fan va turmush 1992 yil 11-12 sonlar).

Akademik B. Ahmedovning «Tarixdan saboqlar» va «Amir Temur» asarlarida sohibqiron va temuriylar sulolasi haqida ko'pgina tarixiy hamda hozirgi zamonda chop etilgan kitoblar tahlil berilgan.

Rus sharqshunoslari ham XIX asrning II-yarmidan Amir Temur shaxsini o'rganishga astoydil kirishganlar. eng avvalo bir qancha xorijiy davlatlarda chiqqan asrlar rus tiliga tarjima qilingan. Masalan, taniqli sharqshunos olim N. Ostroumovning tashabbusi bilan va uning rahbarligida frantsuz tilidan tarjima qilingan «Temur tuzuklari» ni va e. M. Langleyning «Temur hayoti» nomli asarlarini ko'rsatish mumkin. Bulardan tashqari Kastiliya qirolining elchisi Rui Gonsales de Klavixoning «Amir Temur saroyiga sayohati kundaliklari» 1990 yili Moskvada «Nauka» nashriyotida qayta nashr etildi.

Date: 29th June-2025

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Boboyev H.B. Amir Temur va temuriylar saltanati. - Toshkent: Kamalak, 1996. - 124 b.
2. Siyosiy va huquqiy ta'limotlar t arixi / Boboyev H.B., Vohidov H.V., Dadaboyev Y.T., Vohidova D. – Toshkent: TDYUI, 2003. – 205 b.

